

ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ПОЛІТИЧНІЙ КОРУПЦІЇ: ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

Наталія Корчак, (*відповідальний автор), д-р юрид. наук, доц., заслужений юрист України, професор кафедри державного управління, Київський національний університет імені Тараса Шевченка (Україна)
<https://orcid.org/0000-0001-7702-2636>
e-mail: nkorchak15@gmail.com

Ярослав Корчак, аспірант, Національний авіаційний університет (Україна)
<https://orcid.org/0000-0002-5913-9571>
e-mail: yar220195@gmail.com

Отримано: 04.11.2020

Ухвалено до друку: 28.12.2020

Опубліковано: 26.02.2021

Корчак Н., Корчак Я. (2020). Запобігання та протидія політичній корупції: правовий аспект. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління*, (13), 34-44.
<https://doi.org/10.17721/2616-9193.2021/13-4/9>

Анотація

Мета статті полягає у комплексному дослідженні політичної корупції як явища соціального життя з точки зору правових аспектів її запобігання та протидії.

Зміст публікації обумовлений специфікою предмета дослідження та відбиває міждисциплінарний підхід до розкриття теми.

У статті представлено комплексне дослідження політико-управлінських та правових аспектів розуміння політичної корупції. Акцентовано увагу на сутності (природі) політичної корупції як феномена політичного процесу, а відтак - на відсутності єдиного концептуального розуміння поняття «політична корупція».

Наголошено, що поняття «корупція» та «політична корупція» не є тотожними ні за змістом, ні за правовими характеристиками. Політичний аспект корупції є недостатньою підставою для поширення юридичних ознак корупції на дії, що мають ознаки політичної корупції. Аргументовано, що завданням юридичної науки є виявлення причин, встановлення передумов та знаходження найбільш ефективних заходів запобігання та конкретизація засобів протидії політичній корупції. Встановлено, що, на відміну від корупційних діянь, види поведінки у сфері політичної корупції, не охоплені заходами юридичної відповідальності. Це пояснюється відсутністю у чинному законодавстві юридичного визначення поняття «політична корупція». Проте, в рамках нормативної регуляції відносин в сфері державного фінансування політичних партій сформовано і діє правовий механізм запобігання політичній корупції в Україні. Це дозволило дійти висновку, що через встановлення вимог та обмежень у сфері фінансування політичних партій, запровадження прозорості та підзвітності політичних партій і виборчих кампаній, законодавець запустив в дію процеси здійснення державного контролю за фінансами політичних партій в особі Національного агентства з питань запобігання корупції та механізми притягнення до адміністративної чи кримінальної відповідальності за відповідні правопорушення. З огляду на це акцентується увага на важливості розуміння правових аспектів політичної корупції проблематики впливу на політичну партію через фінанси, посилення фінансової дисципліни політичних партій, удосконалення системи державного контролю за фінансуванням статутної діяльності політичних партій, а також забезпечення невідворотності відповідальності за порушення у сфері політичного фінансування.

Наукова новизна статті полягає у здійсненні правового аналізу дій у сфері політичної корупції в аспекті запровадження правових механізмів запобігання її проявів.

Практична значимість статті пов'язана з можливістю подальшого використання її матеріалів у навчальному процесі, проведенні міждисциплінарних досліджень феномену політичної корупції та формування пропозицій щодо удосконалення законодавчих механізмів державного контролю за фінансовою діяльністю політичних партій.

Ключові слова: політична корупція; державний контроль; запобігання та протидія; правові механізми, фінансування партій.

Вступ

Сьогодні звичними в обігу стали терміни «корупція» та «політична корупція». Тому не випадково, що проблематика політичної корупції є предметом широкого обговорення як у суспільстві, так і в наукових колах. Зазвичай політичну корупцію, як феномен сучасного державного управління, досліджують під кутом проявів корупції як соціально-економічного явища. Під гаслом боротьби з політичною корупцією іноді пропонується застосовувати заходи юридичної відповідальності, зокрема - кримінально-правової, які запровадив вітчизняний законодавець за вчинення корупційних правопорушень. А це є невірним як з теоретичної, так і практичної точок зору. Незважаючи на те, що в більшості випадків терміни «корупція» (від латинського слова «corruptio» як псування, підкуп, продажність) та «політична (із грецького «політікῆ» як мистецтво управління державою) корупція» розглядаються як «спільнокореневі», їх не можна ототожнювати. Однак беззаперечним є те, що через корупцію досягаються певні інтереси політичного характеру. Тому нерідко така поведінка характеризується як політична корупція або ж корупція в політичній сфері.

Джерела

Явища «політична корупція» та/або «корупція» в сукупності чи окремо сформували наукове підґрунтя для розвитку досліджень представниками різних наук. Зокрема, в межах політичної науки та науки державного управління політична корупція стала самостійним предметом дисертаційного дослідження з точки зору: порівняльно-політичної концептуалізації (Ігор Кушнар'юв) (Kushnarov, 2018); оцінювання причини, форм і наслідків (Галина Кохан) (Kohan, 2010); механізмів запобігання і її протидії в системі державного управління України (Андрій Тіньков) (Tinkov, 2013).

Результати дослідження політичної корупції, особливостей ставлення до неї громадян, а також психологічних передумов інтолерантного ставлення громадян до політичної корупції в суспільстві викладені в монографії Олега Лозинського «Психологія політичної корупції» (Lozinskij, 2018). Як окремий аспект прояву корупції в цілому, питання політичної корупції знайшли своє відображення у наукових працях, підготовлених в межах державно-управлінської науки: Дмитро Клименко (Klimentko, 2010); політичної науки: Євген Невмержицький (Nevmerzchickij, 2008), Валентина Гошовська (Goshovska, 2017); економічної науки: Світлана П'ясецька-Устич (P'yasecka-Ustich, 2016), Гліб Буряк (Buryak, 2010); історичної науки: Петро Радько (Radko, 2010, pp. 251-264); юридичної науки: Надія Армаш (Arماش, 2017), Оксана Клок (Klok, 2015), Микола Мельник (Melnik, 2009).

Ураховуючи роль грошей у політиці, об'єктом дисертаційних досліджень стали питання регулювання діяльності політичних партій (Світлана Кустова: наука державного управління) (Kustova, 2020), фінансового забезпечення діяльності політичних партій (Сергій Обушний: економічна наука) (Obushnij, 2008), конституційно-правового регулювання фінансування політичних партій (Володимир Джуган: юридична наука) (Dzhugan, 2017).

Як соціальне явище, корупція може мати політичне забарвлення. З огляду на це цілком очевидним є той факт, що феномен політичної корупції з точки зору предмета наукового дослідження має міждисциплінарний характер.

Результати

Наразі відсутній єдиний концептуальний підхід до трактування політичної корупції. Але беззаперечним залишається той факт, що «політична корупція – реальний і сильнодіючий фактор, який підриває основні принципи демократії» (Сіганов, 2019, рр. 222).

Зазвичай, політичну корупцію розглядають, зокрема, з позиції «особливого виду корупції» (Kohan, 2013, рр. 48), «особливої форми боротьби за владу» (Mishenko, 2009, рр. 75), «зловживання владою» (Korzh, 2010, рр. 80), «видів політично-корупційних дій (політичної корупції)» (Kushnarov, 2018, рр. 350-351), «отримання або надання суб'єктом політичної системи матеріальної чи нематеріальної вигоди (або обіцянка надання такої вигоди)» (Klimenko, 2010), «посадових корупційних зловживань» (Melnik, 2009, рр. 69) та «інституційних кримінальних практик» (Orlov, 2016, рр. 178-179), а олігархізацію політичної влади в Україні як одну зі «специфічних форм організованої корупційної злочинності» (Busol, 2015).

У зв'язку з наведеним вище, цілком поділяємо позицію Віри Дерєги, яка вірно акцентує увагу на ідеологічній надмірності антикорупційної політики. Авторка вважає, що поширеність виразів «ві політики корумповані» або «система фінансування кампаній робить корумпованою всю політичну систему» ведуть до того, що «значна частина громадян може ухилитися від участі в політичному житті і вважати уряд нелегітимним», що в свою чергу «зашкоджує залученню на посади і утриманню на них гідних особистостей». Водночас автор виокремлює особливість політичної корупції - «її сприйняття як невід'ємної частини політичного менеджменту і політичних технологій», що за певних обставин «може набувати рис легітимності» (Derrega, 2009, рр. 74).

Якщо ж звернутись до витоків політичної корупції, то її історія пов'язана із виникненням парламентських демократій, запровадженням поділу влад та інституту загальних виборів. Про факт скупки голосів англійськими міністрами задля забезпечення собі міцної більшості писав французький вчений, професор соціологічної політології Моріс Дюверже. Це явище, наголошує автор, отримало ледь не офіційний статус. «Існувало віконце, де парламентарі могли дізнатися ціну свого голосу в момент балотування», а «в 1714 р. в Англії був встановлений пост політичного секретаря казначейства, відповідального за ці фінансові операції; так званий секретар незабаром був перейменований в the Patronage secretary (секретар-покровитель)» (Dyuverzhe 2002, рр. 25).

Тому не випадково, що проблематика політичної корупції є чутливою з точки зору організації та функціонування публічної влади в українському суспільстві в цілому, та надання політичній корупції понятійного змісту, зокрема.

Вважаємо за необхідне наголосити на тому, що хоча корупція підриває довіру громадян до політичної влади, вона не завжди має політичний характер. Однак політична корупція – це завжди трансформація влади в капітал. Тому феномен політичної корупції обумовлює взаємодію між різними науками, які її вивчають одночасно з різних боків. Наприклад, якщо галузеві науки досліджують політичну корупцію крізь призму наслідків, надаючи їй загально-описову характеристику як стану функціонування представницьких органів влади (з акцентом на її мету, сутність та зміст), тоді як перед сучасною юридичною наукою стоїть вкрай важливе завдання щодо виявлення причин, встановлення передумов та знаходження найбільш ефективних заходів та конкретизація засобів протидії політичній корупції.

Дискусія та висновки

Якщо ж говорили про юридичну відповідальність за дії, пов'язані із політичною корупцією, тоді слід згадати припис статті 58 Конституції України про те, що «ніхто не може відповідати за діяння, які на час їх вчинення не визнавалися законом як правопорушення». Нажаль, окремі представники юридичної науки про це забувають і намагаються штучно охопити дії, пов'язані із політичною корупцією, юридичними дефініціями «корупція», «корупційне правопорушення», «правопорушення, пов'язане із

корупцією», або ж пропонувати термінологічні еквіваленти, які не узгоджуються з вимогами вітчизняного антикорупційного законодавства.

Так, на критику заслуговує наукова пропозиція Оксани Клок щодо використання терміну «політичні адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією», що вчиняються із залученням суб'єктів, маючих владні повноваження, недобросовісна поведінка яких полягає у проведенні політики у своїх особистих або корпоративних інтересах на шкоду інтересам виборців» (Клок, 2015, pp. 42).

По-перше, авторка безпідставно розглядає адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією, як елемент корупції та різновид корупційних правопорушень. В Законі України «Про запобігання корупції» від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII (Zakon Ukrainy «Pro zapobigannya korupciyi») законодавець оперує двома, на перший погляд, схожими, але водночас різними за сукупністю кваліфікуючих ознак термінологічними поняттями – «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане з корупцією» (ст. 1 Закону «Визначення термінів»). Як діяння, корупційне правопорушення (в розумінні ст. 45 Кримінального кодексу України – це кримінальний злочин) містить ознаки корупції, а за його вчинення законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. У свою чергу правопорушення, пов'язане з корупцією, не містить ознак корупції, а за його вчинення законом встановлено кримінальну, адміністративну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність.

По-друге, неприпустимим є легковажне ставлення науковиці до пропозиції введення до юридичного обігу поняття «політичні адміністративні правопорушення, пов'язані з корупцією» всупереч чітко окресленим вимогам і положенням чинного антикорупційного, кримінального, адміністративного законодавства. Вважаємо, що саме через офіційне визначення понять «корупційне правопорушення» та «правопорушення, пов'язане з корупцією», законодавець намагався врахувати сутність корупції як соціального явища і правової категорії. При цьому слід наголосити, що мова йде про корупцію у власному розумінні, а не політичний її прояв (політичну корупцію).

Категорично не поділяємо позицію Надії Армаш, яка, беручи за основу поняття «державний політичний діяч», пропонує розглядати політичну корупцію як «одержання неправомірної вигоди або прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе або інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, наділеній публічними державновладними повноваженнями в сфері вироблення державної політики, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень та пов'язаних із цим можливостей» (Arماش, 2017, pp. 15).

Якщо ж уважно прочитати згадану нами вище статтю 1 «Визначення термінів» Закону України «Про запобігання корупції» (Zakon Ukrainy «Pro zapobigannya korupciyi»), то відразу зможемо побачити, що така авторська конструкція поняття «політична корупція» є простою калькою сформульованого вітчизняним законодавцем терміну «корупція».

Особливу увагу звертаємо на те, що дія за принципом «була б людина, а стаття знайдеться» не стосуються кримінально-правової кваліфікації притягнення суб'єкта політичної корупції до відповідальності. І кожен, хто хоче адвокатувати політичну корупцію в контексті різновиду корупційних діянь, повинен знати, що ні в ст. 45 Кримінального Кодексу України (в примітці до статті наводиться вичерпний перелік саме корупційних злочинів), ні в інших нормах Особливої його частини політична корупція не охоплена ознаками злочину. І хоча такі види діяння, як, наприклад, хабарництво, розкрадання бюджетних та інших державних ресурсів, тим більше зловживання (перевищення) владою, службовим становищем, незаконне сприяння підприємницькій діяльності, формують склад певного злочину, нажал, в розумінні законодавця це не є кримінально караною політичною корупцією. Звідси, формальне поширення законодавчого визначення поняття «корупція» на дії у політичній сфері з огляду на відсутність згадки «державний політичний діяч» як в Законі України «Про запобігання корупції», так і в Кримінальному кодексі України, є неприпустимим.

Без перебільшення можна стверджувати, що політична корупція є дзеркальним відображенням соціальних явищ та процесів в суспільстві, в тому числі недосконалості політичних інститутів, та продуктом діяльності влади. А поширене серед науковців уявлення про політичну корупцію як різновид корупції в цілому є хибним та необґрунтованим. Та попри це, вважаємо, що наразі передчасно говорити про політичну корупцію в контексті юридичної відповідальності, оскільки законодавець не визначив

конкретні види протиправної поведінки в розумінні тих ознак, які утворюють юридичні склади кримінального злочину чи адміністративного правопорушення. Поза цими конкретними складами політичної корупції як юридичного феномену не існує.

Низька політична культура, невиразність інституційної пам'яті державотворення, взаємообумовленість процесів тінізації політичних та економічних відносин, недостатній рівень соціальної культури та ін. стали потужним підґрунтям для виникнення різноманітних форм проявів політичної корупції. Слід розуміти, що політичну корупцію не можна викоринити як явище. Можливим є зменшення її обсягів, впливу в демократичному суспільстві. Тому саме з цією метою були прийняті Закони України «Про запобігання корупції» та «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» від 8 жовтня 2015 року № 731 - VIII (Zakon Ukraini «Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukraini shodo zapobigannya i protidiyi politichnij korupcii»), які визначили правові засади створення та функціонування системи контролю за встановленням обмежень і забезпечення прозорості та підзвітності фінансування політичних партій і виборчих кампаній, запровадження прямого державного фінансування діяльності політичних партій. В такий спосіб законодавець визначив низку правових механізмів запобігання політичній корупції та започаткував процеси здійснення державного контролю за фінансами політичних партій в особі Національного агентства з питань запобігання корупції (далі - НАЗК чи Агентство).

Як справедливо наголошує Гліб Буряк, «неконтрольований капітал у більшості випадків є каталізатором поширення політичної корупції» (Buryak, 2010). Державне фінансування політичних партій, і на це вірно звертає увагу Світлана Кустова, є «одним із дієвих інструментів у боротьбі з політичною корупцією» (Kustova, 2020, pp. 14).

Наразі чинна система запобігання політичній корупції складається з таких основних елементів:

1) затвердження розподілу й виділення коштів, а також контроль за їх законним та цільовим використанням політичними партіями, виділених з державного бюджету на фінансування їхньої статутної діяльності;

2) здійснення контролю за своєчасністю подання, повнотою та достовірністю інформації щодо надходження та використання коштів виборчих фондів на загальнодержавних та місцевих виборах, що зазначена у звітах політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру;

4) здійснення державного контролю за дотриманням встановлених законом обмежень щодо фінансування політичних партій;

5) перевірка повноти та достовірності відомостей звітів зовнішнього незалежного аудиту та внутрішнього аудиту діяльності партій;

6) виявлення порушень, ініціювання питання про вжиття заходів щодо притягнення до відповідальності осіб, причетних до порушень законодавства про фінансування політичних партій.

За порушення встановлених вимог і обмежень у сфері фінансування політичних партій законодавець встановив адміністративну (ст. 212-15 та ст. 121-21 Кодексу України про адміністративну відповідальність) та кримінальну (ст. 159-1 Кримінального кодексу України) відповідальність.

З огляду на викладене вище може постати питання: в умовах різноманіття видів політичної корупції, чому вітчизняний законодавець сконцентрував увагу лише на одному із її проявів – політичне фінансування? Відповідь проста. Саме через партії (особливо ті, які пройшли у парламент подолавши 5% бар'єр) реалізується народовладдя як основа демократичного устрою. Як досить влучно зауважили Григорій Ситник і Анастасія Штельмашенко, політичні партії є «носіями демократичних цінностей в демократичних суспільствах», «головними суб'єктами формування політичного простору» (Sitnik & Shtelmashenko, 2019, pp. 71).

Ще у 1863 році 16 президент США Авраам Лінкольн охарактеризував демократію через триаду: 1) влада народу (комент. автор.: відповідно до ст. 15 Конституції України народ є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади); 2) влада створена народом (комент. автор.: мова йде про виборчу демократію); 3) влада для народу (комент. автор.: обов'язок служити інтересам народу задля суспільної користі).

Передусім влада – це борг, який потрібно сплачувати перед народом в особі виборця, і, водночас, спосіб впливу на волю та свідомість, в тому числі за допомогою грошей. Оскільки політичні партії є

провідником волі народу, їхня діяльність повинна будуватися на принципах підзвітності, прозорості і відкритості. Саме це є вагомим фактором повернення довіри громадян до політичних процесів.

Так, відповідно до статті 17 Закону України «Про політичні партії» від 05.04.2001 р. № 2365-III (Закон України «Pro politichni partii») реалізація принципу підзвітності забезпечується через обов'язок політичної партії щоквартально, не пізніше ніж на сороковий день після закінчення звітного кварталу, подати до НАЗК звіт про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру (у тому числі її місцевих організацій, які у встановленому порядку набули статусу юридичної особи), а також подання фінансових звітів про надходження та використання коштів виборчого фонду партії, її місцевої організації, кандидата, висунутого партією чи її місцевою організацією на виборах, відповідно, Президента України, народних депутатів України, місцевих виборчих округів. З огляду на роль грошей у політиці, міжнародне визнання прозорості в діяльності партій знайшло своє втілення в окремих положеннях Конвенції ООН проти корупції (Konvenciya Organizaciyi Ob'ednanih Nacij proti korupciyi).

Що ж до сучасних вітчизняних реалій, принцип прозорості забезпечується (st. 14 ta st. 17 Zakonu Ukraini «Pro politichni partii»):

1) обов'язком політичної партії (за наявності) оприлюднити на її офіційному веб-сайті та зазначенням у звіті про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру реквізити банків, в яких відкриті рахунки політичної партії та її місцевих організацій, які в установленому порядку набули статусу юридичної особи, і банківські реквізити таких рахунків;

2) заповненням на офіційному веб-сайті НАЗК щоквартальних звітів;

3) оприлюдненням НАЗК на своєму офіційному веб-сайті списку політичних партій, які не подали свої звіти у визначений законодавцем строк, та забезпечує притягнення винних осіб до відповідальності, передбаченої законом. Законодавець чітко встановив часові межі для здійснення таких - протягом 10 календарних днів з дня завершення строку на подання політичними партіями звітів про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру;

4) опублікуванням на офіційному веб-сайті Агентства висновків, підготовлених за результатами перевірки звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру.

Втіленням принципу відкритості у фінансуванні політичних партій є діяльність НАЗК щодо забезпечення через офіційний веб-сайт цілодобового доступу до Єдиного державного реєстру звітності політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру шляхом можливості перегляду, копіювання та роздрукування інформації, а також у вигляді набору даних (електронного документа), організованого у форматі, що дозволяє його автоматизоване оброблення електронними засобами (машинозчитування) з метою повторного використання. Оскільки в діяльності партій «публічність» має панувати над «приватністю», ведення такого е-реєстру сприятиме підвищенню обізнаності суспільства про фінансову її складову.

Запровадження з 1 липня 2016 року державного контролю за фінансування політичних партій та оприлюднення звітів політичних партій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру стало джерелом для створення ІТ-продуктів, телеграм-каналів, чат-ботів, журналістських розслідувань, телепрограм (наприклад, «Схеми. Корупція в деталях», «Наші гроші», «Партійна каса», «Гроші», «Під контролем» - Всеукраїнський рух «Проти політичної корупції», «Золото партій»), а також приводом для проведення конференцій, семінарів, тренінгів. Саме це стало вагомим внеском в процес формування політичної культури, який передбачає залучення громадян до прийняття рішень.

У п. 1.1. Методики стандартного опитування щодо рівня корупції в Україні «Концепція дослідження» зазначено, що «в національному політичному середовищі в умовах розмитості та незрілості демократичних традицій розмежування корупції та прийомів політичного впливу (наприклад, лобювання) залишається нечітким. Тому національна система оцінювання рівня корупції феномен політичної корупції може фіксувати переважно на рівні сприйняття як феномена масової свідомості і додатково – на основі експертних оцінок» (Metodika standartnogo opituvannya shodo rivnya korupciyi v Ukraini).

Створити загрози прозорості політичним процесам можуть способи, у які партії збирають та витрачають кошти. Тому політичне фінансування можна розглядати як фінансування статутної діяльності партій, так і фінансування виборчих компаній (кандидатами, політичними партіями, третіми особами). Не випадково, що законодавець чітко сформулював свою позицію щодо форм надання

матеріальної та фінансової підтримки політичним партіям (внески на підтримку партій, іншими словами – спонсорські внески) та/або державне фінансування статутної діяльності), так і у визначенні видів, загального розміру та обмежень у здійсненні внесків на підтримку політичної партії.

Насамкінець треба підкреслити, що юридичні аспекти дослідження феномену політичної корупції в межах юридичної науки окреслюються, зокрема, проблематикою: впливу на політичну партію через фінанси, з метою задоволення приватних інтересів; посилення фінансової дисципліни політичних партій; обтяжливого та непрозорого механізму утворення, припинення та діяльності політичних партій; удосконалення механізмів примусу та переконання задля виконання політичними партіями обов'язку щодо публічного звітування про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру; запровадження нових методів і підходів щодо організації системи контролю за діяльністю політичних партій; забезпечення невідворотності відповідальності за порушення у сфері політичного фінансування; удосконалення підстав для притягнення до адміністративної відповідальності за порушення правил, заборон і обмежень у сфері фінансування політичних партій та подання ними фінансової звітності.

Бібліографія

- Армаш Н.** Політична корупція – феномен сучасного державного управління. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету ім. Володимира Винниченка]. Серія «Право.* 2017. Вип. 2. С. 12-17).
- Буряк Г. С.** Корупційні відносини в сучасних умовах інституціоналізації світової економіки: автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.02 / Буряк Гліб Сергійович ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2010. 24 с.
- Бусол О. Ю.** Протидія корупційній злочинності в Україні у контексті сучасної антикорупційної стратегії: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. докт юрид. наук : 12.00.08 / Бусол Олена Юріївна ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2015. 36 с.
- Гошовська В. А.** Політична корупція як об'єкт наукового дослідження. *Збірник наукових праць Національної академії державного управління при Президентові України.* 2017. Вип. 2. С. 223-240. URL:http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpnadu_2017_2_15
- Дерега В. В.** Політична корупція: визначення та особливості. *Наукові праці [Чорноморського державного університету імені Петра Могили]. Сер. : Політологія.* 2009. Т. 110. Вип. 97. С. 74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2009_110_97
- Джуган В. В.** Конституційно-правові засади фінансування політичних партій в Україні та країнах ЄС: порівняльний аналіз: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 / Джуган Володимир Васильович; Держ. ВНЗ «Ужгород. нац. ун-т» МОН України. Ужгород, 2017. 17 с.
- Дюверже М.** Политические партии / Пер. с франц. М.: Академический Проект. 2002. 560 с.
- Клименко Д.** Політична корупція в державному управлінні: наукові дефініції. *Демократичне врядування.* 2010. № 5. URL: http://lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik5/fail/+Klymenko.pdf
- Клок О. В.** Протидія корупційним правопорушенням засобами адміністративного права: дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук: 12.00.07 / Клок Оксана Валеріївна ; Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого. Харків. 2015. С.42.
- Конвенція Організації Об'єднаних Націй проти корупції.** Конвенцію ратифіковано 18.10.2006 р. із заявами Законом № 251-V. Набула чинності 01.01.2010 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
- Корж І. Ф.** Політична корупція та правова безпека України. *Право України.* 2010. № 11. С.78-84.
- Кохан Г. В.** Політична корупція: оцінювання причин, форм, наслідків : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.01 / Кохан Галина Вікторівна ; НАН України, Ін-т політ. і етнонац. дослідж. ім. І. Ф. Кураса. К., 2010. 16 с..
- Кохан Г. В.** Явище політичної корупції: теоретико-методологічний аналіз : монографія / Г. В. Кохан. К. : НІСД. 2013. 232 с.
- Кустова С. М.** Державне регулювання фінансового забезпечення діяльності політичних партій: теоретико-методологічний аспект: автореф. дис. ...канд.наук з держ. упр.: 25.00.01 Кустова

Світлана Миколаївна ; Національна академія державного управління при Президентові України. Київ, 2020. 20 с.

- Кушнар'єв І. В.** Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація: автореф. дис. ... д-ра політ. наук : 23.00.02 / Кушнар'єв Ігор Володимирович ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ, 2018. 36 с.
- Кушнар'єв І. В.** Політична корупція: порівняльно-політологічна концептуалізація: монографія / І. В. Кушнар'єв ; НАН України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького. Київ : Юридична думка, 2018. 406 с
- Лозинський О. М.** Психологія політичної корупції: Монографія. Львів: В-во «СПОЛОМ», 2018. 258 с.
- Мельник М.** Політична корупція: сутність, чинники, засоби протидії. *Національна безпека і оборона*. 2009. № 7. С.67-72.
- Методика стандартного опитування щодо рівня корупції в Україні.** Схвалена Рішенням Національного агентства з питань запобігання корупції 12.01.2017 №12. URL: https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%98%D0%9A%D0%90_%D0%9D%D0%90%D0%97%D0%9A_21.12.2016.pdf
- Мищенко С.** Політична корупція в Україні: стан, чинники та засоби протидії (фахова дискусія). *Національна безпека і оборона*. 2009, № 7. С.73-84.
- Невмержицький Є. В.** Корупція в Україні: причини, наслідки, механізми протидії : монографія / Невмержицький Є.В. К. : КНТ : Академія прокуратури України. 2008. 368с.
- Обушний С. М.** Фінансове забезпечення діяльності політичних партій в Україні: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08 / Обушний Сергій Миколайович ; Київ: нац. ун-т ім. Т. Шевченка. К., 2008. 20 с.
- Орлов Ю. В.** Політико-кримінологічна теорія протидії злочинності: монографія. Харків: Діса плюс. 2016. 655 с.
- П'ясецька-Устич С. В.** Феномен корупції в Україні (політико-економічний аналіз). *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 14. С. 20-25.
- Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запобігання і протидії політичній корупції» від 8 жовтня 2015 року № 731 - VIII.** URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-19#Text>
- Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1700-VII.** URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
- Про політичні партії: Закон України від 5.04.2001р. № 2365-III.** URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
- Радько П.** Політична корупція в Україні: традиції і сучасність. *Сучасна українська політика. Політики і політологи про неї*. К. 2010. Вип. 20. С. 251-264.
- Ситник Г., Штельмащенко А.** Вплив політичної системи та діяльності політичних партій на розвиток демократії: політико-управлінський аспект. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Державне управління*. К. 2019. Том 12. № 2. С.64-75
- Тіньков А. Л.** Запобігання і протидія політичній корупції в системі державного управління України: автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр.: 25.00.02. К., 2013. 20 с.
- Циганов В. В.** Політична корупція в умовах сучасної демократії: спроба політологічного аналізу. *Реалізація державної антикорупційної політики в міжнародному вимірі [матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 12 груд. 2019 р.): у 2 ч.]*. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. Ч. 1. С.222. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0AR19257E7>

References

- Armash N.** (2017) Politichna korupciya – fenomen suchasnoho derzhavnogo upravlinnya. Naukovi zapiski [Kirovogradskogo derzhavnogo pedagogichnogo universitetu im. Volodimira Vinnichenka]. Seriya «Pravo. 2017. Vip. 2. S. 12-17).

- Buryak G. S.** (2010) Korupcijni vidnosini v suchasni umovah institucionalizaciji svitovoyi ekonomiki: avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk : 08.00.02 / Buryak Glib Sergijovich ; Kiyiv. nac. un-t im. T. Shevchenka. K., 2010. 24 s.
- Busol O. Yu.** (2015) Protidiya korupcijnij zlochinnosti v Ukrayini u konteksti suchasnoyi antikorupcijnoyi strategiyi: avtoref. dis. na zdob. nauk. stup. dokt. yurid. nauk : 12.00.08 / Busol Olena Yuriyivna ; NAN Ukrayini, In-t derzhavi i prava im. V. M. Koreckogo. Kiyiv, 2015. 36 s.
- Goshovska V. A.** (2017) Politichna korupciya yak ob`yekt naukovogo doslidzhennya. Zbirnik naukovih prac Nacionalnoyi akademiyi derzhavnogo upravlinnya pri Prezidentovi Ukrayini. 2017. Vip. 2. S. 223-240. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znfnadu_2017_2_15
- Derega V. V.** (2009) Politichna korupciya: viznachennya ta osoblivosti. Naukovi prac [Chornomorskogo derzhavnogo universitetu imeni Petra Mogili]. Ser. : Politologiya. 2009. T. 110. Vip. 97. S. 74. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2009_110_97_
- Dzhugan V. V.** (2017) Konstitucijno-pravovi zasadi finansuvannya politichnih partij v Ukrayini ta krayinah YeS: porivnyalnij analiz: avtoref. dis. ... kand. yurid. nauk : 12.00.02 / Dzhugan Volodimir Vasilovich ; Derzh. VNZ «Uzhgorod. nac. un-t» MON Ukrayini. Uzhgorod, 2017. 17 s.
- Dyuverzhe M.** (2002) Politicheskie partii / Per. s franc. M.: Akademicheskij Proekt. 2002. 560 s.
- Klimenko D.** (2010) Politichna korupciya v derzhavnomu upravlinni: naukovi definiciji. Demokratichne vryaduvannya. 2010. № 5. URL: http://lvivacademy.com/vidavnistvo_1/visnik5/fail/+Klymenko.pdf
- Klok O. V.** (2015) Protidiya korupcijnim pravoporushennyam zasobami administrativnogo prava: dis. na zdob. nauk. stup. kand. yurid. nauk: 12.00.07 / Klok Oksana Valeriyivna ; Nacionalnij yuridichnij universitet imeni Yaroslava Mudrogo. Harkiv. 2015. S.42.
- Konvenciya Organizaciji Ob`yednanih Nacij proti korupcii. Konvenciyu ratifikovano 18.10.2006 r. iz zayavami Zakonom № 251-V.** Nabula chinnosti 01.01.2010 r. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_c16#Text
- Korzh I. F.** (2010) Politichna korupciya ta pravova bezpeka Ukrayini. Pravo Ukrayini. 2010. № 11. S.78-84.
- Kohan G. V.** (2010) Politichna korupciya: ocinyuvannya prichin, form, naslidkiv : avtoref. dis. ... kand. polit. nauk : 23.00.01 / Kohan Galina Viktorivna ; NAN Ukrayini, In-t polit. i etnonac. doslidzh. im. I. F. Kurasa. K., 2010. 16 s..
- Kohan G. V.** (2013) Yavishe politichnoi korupcii: teoretiko-metodologichni analiz : monografiya / G. V. Kohan. K. : NISD. 2013. 232 s.
- Kustova S. M.** (2020) Derzhavne reguluyuvannya finansovogo zabezpechennya diyalnosti politichnih partij: teoretiko-metodologichnij aspekt: avtoref. dis. ...kand.nauk z derzh. upr.: 25.00.01 Kustova Svitlana Mikolayivna ; Nacionalna akademiya derzhavnogo upravlinnya pri Prezidentovi Ukrayini. Kiyiv, 2020. 20 s.
- Kushnarov I. V.** (2018) Politichna korupciya: porivnyalno-politologichna konceptualizaciya: avtoref. dis. ... d-ra polit. nauk : 23.00.02 / Kushnarov Igor Volodimirovich ; NAN Ukrayini, In-t derzhavi i prava im. V. M. Koreckogo. Kiyiv, 2018. 36 s.
- Kushnarov I. V.** (2018) Politichna korupciya: porivnyalno-politologichna konceptualizaciya: monografiya / I. V. Kushnarov ; NAN Ukrayini, In-t derzhavi i prava im. V. M. Koreckogo. Kiyiv : Yuridichna dumka, 2018. 406 s
- Lozinskij O. M.** (2018) Psihologiya politichnoyi korupcii: Monografiya. Lviv: V-vo «SPOLOM», 2018. 258 s.
- Melnik M.** (2009) Politichna korupciya: sutnist, chinniki, zasobi protidiyi. Nacionalna bezpeka i oborona. 2009. № 7. S.67-72.
- Metodika standartnogo opituvannya shodo rivnya korupcii v Ukrayini. Shvalena Rishennyam Nacionalnogo agentstva z pitan zapobigannya korupcii 12.01.2017 №12.** URL: https://old.nazk.gov.ua/sites/default/files/docs/nazk_files/%D0%9C%D0%95%D0%A2%D0%9E%D0%94%D0%98%D0%9A%D0%90_%D0%9D%D0%90%D0%97%D0%9A_21.12.2016.pdf
- Mishenko S.** (2009) Politichna korupciya v Ukrayini: stan, chinniki ta zasobi protidiyi (fahova diskusiya). Nacionalna bezpeka i oborona. 2009, № 7. S.73-84.
- Nevmerzhickij Ye. V.** (2008) Korupciya v Ukrayini: prichini, naslidki, mehanizmi protidiyi : monografiya / Nevmerzhickij Ye.V. K. : KNT : Akademiya prokuraturi Ukrayini. 2008. 368s.

- Obushnij S. M.** (2008) Finansove zabezpechennya diyalnosti politichnih partij v Ukraini: avtoref. dis. ... kand. ekon. nauk: 08.00.08 / Obushnij Sergij Mikolajovich ; Kiyiv. nac. un-t im. T. Shevchenka. K., 2008. 20 s.
- Orlov Yu. V.** (2016) Politiko-kriminologichna teoriya protidiyi zlochinnosti: monografiya. Harkiv: Disa plyus. 2016. 655 c.
- P'yasecka-Ustich S. V.** (2016) Fenomen korupciyi v Ukraini (politiko-ekonomichnij analiz). Globalni ta nacionalni problemi ekonomiki. 2016. Vip. 14. S. 20-25.
- Pro vnesennya zmin do deyakih zakonodavchih aktiv Ukraini shodo zapobigannya i protidiyi politichnij korupciyi» vid 8 zhovtnya 2015 roku № 731 - VIII.** URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/731-19#Text>
- Pro zapobigannya korupciyi: Zakon Ukraini vid 14 zhovtnya 2014 roku № 1700-VII.** URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
- Pro politichni partiyi: Zakon Ukraini vid 5.04.2001r. № 2365-III.** URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>
- Radko P.** (2010) Politichna korupciya v Ukraini: tradicii i suchasnist. Suchasna ukrayinska politika. Politiki i politologi pro neyi. K. 2010. Vip. 20. S. 251-264.
- Sitnik G., Shtelmashenko A.** (2019) Vpliv politichnoyi sistemi ta diyalnosti politichnih partij na rozvitok demokratiyi: politiko-upravlinskij aspekt. Visnik Kiyivskogo nacionalnogo universitetu imeni Tarasa Shevchenka. Derzhavne upravlinnya. K. 2019. Tom 12. № 2. S.64-75
- Tinkov A. L.** (2013) Zapobigannya i protidiya politichnij korupciyi v sistemi derzhavnogo upravlinnya Ukraini: avtoref. dis. ... kand. nauk z derzh. upr.: 25.00.02. K., 2013. 20 s.
- Ciganov V. V.** (2019) Politichna korupciya v umovah suchasnoyi demokratiyi: sprobna politologichnogo analizu. Realizaciya derzhavnoyi antikorupciynoyi politiki v mizhnarodnomu vimiri [materiali IV Mizhnar. nauk.- prakt. konf. (Kiyiv, 12 grud. 2019 r.): u 2 ch.]. Kiyiv: Nac. akad. vnutr. sprav, 2019. Ch. 1. S.222. URL: <http://consultant.parus.ua/?doc=0AR19257E7>

LEGAL ASPECTS OF PREVENTING AND COMBATING POLITICAL CORRUPTION

Nataliia Korchak, (**corresponding author*), Doctor of Law, Associate Professor, Professor of the Public Administration Department, Taras Shevchenko National University of Kyiv (Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0001-7702-2636>

e-mail: nkorchak15@gmail.com

Yaroslav Korchak, aspirant, National Aviation University (Kyiv, Ukraine)

<https://orcid.org/0000-0002-5913-9571>

e-mail: yar220195@gmail.com

Abstract

The purpose of the article is to comprehensively study political corruption as a phenomenon of social life in terms of legal aspects of its prevention and counteraction.

The content of the publication is determined by the specifics of the subject of research and reflects the interdisciplinary approach to the disclosure of the topic.

The article presents a comprehensive study of political, managerial and legal aspects of understanding political corruption. Emphasis is placed on the essence (nature) of political corruption as a phenomenon of the political process, and therefore - on the lack of a common conceptual understanding of the concept of "political corruption".

It is emphasized that the concepts of "corruption" and "political corruption" are not identical in content or legal characteristics. The political aspect of corruption is an insufficient basis for extending the legal signs of corruption to actions that have signs of political corruption. It is argued that the task of legal science is to identify the causes, establish the preconditions and find the most effective measures to prevent and specify the means of combating political corruption.

It is established that, unlike corrupt acts, types of behavior in the field of political corruption are not covered by legal liability measures. This is due to the lack of legal definition of "political corruption" in the current legislation. However, within the framework of normative regulation of relations in the field of state funding of political parties, a legal mechanism for preventing political corruption in Ukraine has been formed and operates.

This led to the conclusion that due to the establishment of requirements and restrictions on the financing of political parties, the introduction of transparency and accountability of political parties and election campaigns, the legislator launched state control over the finances of political parties represented by the National Agency for Prevention of Corruption and to administrative or criminal liability for the relevant offenses.

In view of this, emphasis is placed on the importance of understanding the legal aspects of political corruption, influencing political parties through finances, strengthening the financial discipline of political parties, improving the system of state control over the financing of political parties, and ensuring responsibility for violations in political financing.

The scientific novelty of the article is the legal analysis of actions in the field of political corruption in terms of the introduction of legal mechanisms to prevent its manifestations.

The practical significance of the article is related to the possibility of further use of its materials in the educational process, conducting interdisciplinary research on the phenomenon of political corruption and forming proposals for improving the legislative mechanisms of state control over the financial activities of political parties.

Keywords: *political corruption; state control; prevention and counteraction; legal mechanisms, party financing.*

Received: November 04, 2020

Approved for printing: December 28, 2020

Published: February 26, 2021

Korchak N., Korchak Y. (2020). Legal aspects of preventing and combating political corruption. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Public Administration*, (13), 34-44. <https://doi.org/10.17721/2616-9193.2021/13-4/9>